8.11.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, pääluokka 35 Ympäristöministeriön hallinnonala

Asunto- ja ympäristöjaosto keskiviikko 08.11.2023 klo 11.45

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen esittää seuraavat vastaukset jaoston etukäteen lähettämiin kysymyksiin.

1) Hallitusohjelman tavoitteet ympäristön suojeluun ja luonnonsuojeluun sekä mahdollisuudet vastata esitetyllä määrärahatasolla tavoitteiden saavuttamiseen

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on erilaisten lupaprosessien sujuvoittaminen, sillä tarvitsemme puhtaan talouden investointeja. Ympäristölupa- ja valvontatehtävien osalta on meneillään prosessien sujuvuutta ja digitalisaatiota kehittävä tuottavuushanke. Lisäksi merkittävä uusi kehittämishanke mahdollistuu RePower-rahoituksella. Ympäristön tilasta huolehtiminen voidaan yhteensovittaa tarvittavien investointien kanssa. Lisäksi luonnonsuojelun rinnalla on tarpeen edistää luonnontilaa parantavia toimia esimerkiksi osana luvitusta.

Ympäristölupatehtävien pysyvät voimavarat ovat VM:n pääluokassa ja ELY-keskusten valvontatehtävien voimavarat TEM:n pääluokassa. Elinkeinorakenteen kehityksen ja muuttuneiden valvontatarpeiden vuoksi voimavaratarpeet ovat muuttuneet eivätkä kaikki ELY-keskukset ole pystyneet vastaamaan muuttuneen tilanteen tuomiin haasteisiin. Tästä syystä viiteen ELY-keskukseen tarvitaan lisävoimavaraa vuodelle 2024. Laadukkaan luvituksen sekä ympäristövaatimusten ja luonnon monimuotoisuudesta huolehtimisen lisäksi toiminnanharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi on huolehdittava voimavarojen riittävyydestä. Hallitus kokoaa ympäristölupakäsittelyn yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen virastoon, jolloin parasta mahdollista osaamista voidaan hyödyntää nykyistä paremmin ympäri maata. Tämä on niin ympäristön kuin toiminnanharjoittajankin etu.

Pilaantuneiden maa-alueiden kiireellisimpiä isännättömiä kohteita käsitellään edelleen kansallisen kunnostusohjelman puitteissa; vuosittain selvitetään noin 50 kohdetta ja kunnostetaan 10 kohdetta. Pilaantuneiden alueiden kunnostuksiin on momentilla 35.10.61 varattu 1,52 milj. euroa sekä laajempaan maaperänsuojelutyöhön ja sen kehittämiseen on momentilla 35.10.22 varattu 1,35 milj. euroa. Kokonaisuutena rahoituksen perustaso on tarpeisiin nähden niukka erityisesti kustannustason noustessa. Se ei myöskään mahdollista käytöstä poistettujen kaivannaisjäte-alueiden käsittelyä. Momenttia 35.10.20 on käytetty äkillisten vaaraa aiheuttavien ympäristövahinkojen estämiseksi.

Hallitusohjelmassa tavoitteena on kiertotalousmarkkinoiden edistäminen ja kierrätysmateriaalien käyttöosuuden lisääminen. Kansallisen kiertotalousohjelman koordinointiin ja toimien toteuttamiseen on momentilla 35.10.22 varattu 0,92 milj. euroa. Kiertotalousohjelman tavoitteita ja toimia toteutetaan laajasti julkisen hallinnon, toimialajärjestöjen ja yritysten yhteistyönä.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on, että Suomi vastaa luontopolitiikallaan kansainvälisiin sitoumuksiin. Luontokadon pysäyttäminen on haastavaa, ja se vaatii muutakin kuin ympäristöhallinnon toimia. Myös yksityisen sektorin osallistuminen luontokadon torjuntaan on tärkeää ja siihen kannustetaan hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö on antanut syksyllä uudella asetuksella pelisäännöt vapaaehtoiselle ekologiselle kompensaatiolle eli luontohyvitysten tekemiselle luonnonsuojelulain mukaisesti. Lisäksi hallituksella on käynnissä hankkeita, joilla haetaan mm. uusia rahoitusmuotoja luontokadon torjuntaan ja kannustetaan yrityksiä laatimaan monimuotoisuustiekarttoja.

Talousarvioesitys mahdollistaa Helmi-ohjelman toimeenpanon jatkamisen ELY-keskuksissa ja Metsähallituksessa. Luontopalveluille on osoitettu talousarvioesityksessä 4 milj. euroa lisäystä kehykseen nähden Helmi-ohjelman toimeenpanoon. Luonnonhoitoon tarvitaan yksityistä rahoitusta, jotta tavoitteisiin voidaan vastata. Luontopalveluissa onkin käynnistymässä ensimmäinen luonnonhoidon yritysrahoituksen pilotti. Hallitus jatkaa aktiivisesti työtä, jotta erilaiset yksityisrahoitteiset luontohyvitystoimet etenevät. Nykyisen määrärahatason ja aktiivisen kohdetarjonnan myötä METSO-ohjelman voidaan arvioida määrärahojen puolesta saavuttavan kokonaistavoitteensa ohjelmakauden loppuun mennessä vuonna 2025. Yhteensä Metso-, Helmi- ja Nousu-ohjelmiin hallitus on tehnyt 10 milj. euron vuosittaisen lisäpanostuksen teknisen kehyksen tasoon.

2) Vesiensuojeluun esitetyt määrärahat kuluvaan vuoteen ja tekniseen kehykseen verrattuna. Kuinka vastataan ojituksen, peltomaiden ym. tuottamaan ravinnekuormaan mm. kosteikkoviljelyn määrärahojen päättyessä?

Vuoden 2024 talousarviossa vesiensuojelun ja Saaristomeren rahoitus momenteille 35.10.23 ja 35.10.61 on yhteensä 16,26 milj. euroa. Momentin 35.10.61 rahoitus on 40,8 milj. euroa pienempi kuin kuluvana vuonna, koska kertaluonteiset ravinteiden kierrätyksen huoltovarmuusrahoitus (30 milj. euroa) ja Suomen kestävän kasvun ohjelman rahoitus (6 milj. euroa) ovat päättyneet. Vesiensuojelun tehostamisohjelman ja Saaristomeriohjelman rahoitus on 4,8 milj. euroa edellistä vuotta vähäisempi. Momentin 35.10.23 rahoitus on vähentynyt 1,9 milj. euroa, mikä johtuu pääasiassa ohjelmien rahoituksen pienenemisestä. Kehykseen verrattuna talousarvioesitys sisältää hallitusohjelman mukaisen lisäyksen Saaristomereen ja vesiensuojeluun (6,0 milj. euroa). Hallitusohjelmassa on linjattu 40 milj. euron panostuksesta JTS:aan eli kyse ei ole vain ensi vuoden määrärahalisäyksistä vaan pitkäjänteisestä panostuksesta. Määrärahatasojen tarkastelun rinnalla tarvitaan vaikuttavia toimia, joilla saamme yhteen sovitettua esimerkiksi vesiensuojelun, kiertotalouden ja omavaraisuuden.

Kosteikkoviljelyn rahoitus sekä peltojen ojituksen tuet kuuluvat MMM:n hallinnonalalle. Kosteikkoviljelyn rahoitus oli 30 milj. euroa MMM momentilla vuoden 2022 lisätalousarvion maatalouden huoltovarmuuspaketissa. Määräraha oli suunnattu maatalouden ilmastotoimiin. Peltojen ojitusta tuetaan CAP-suunnitelman kautta (EU:n yhteinen maatalouspolitiikka eli Common Agricultural Policy, CAP). Luonnonmukaiselle peruskuivatukselle (ojitukselle) viljelijän on mahdollista saada korkeampaa tukea, jonka avulla voidaan vähentää ravinnekuormitusta verrattuna tavanomaiseen peruskuivatukseen. Ympäristöministeriön rahoitus ravinnekuormituksen vähentämiseen tapahtuu tukemalla maanparannusaineiden käyttöä pellolla ja maa- ja

metsätalouden vesienhallinnan pilotteja. Piloteissa parannetaan konkreettisesti valuma-alueiden veden pidätyskykyä ja sitä kautta vähennetään ravinnekuormitusta ja parannetaan sopeutumista ilmastonmuutokseen.

3) Luonto- ja ilmastopaneelille osoitettu rahoitus talousarvioesityksessä.

Ilmastopaneeli: 750 000 euroa, mom. 35.10.22

Toiminnan taustalla Ilmastolaki, 20§: lakisääteinen, riippumaton asiantuntijaelin

Ilmastopaneelin tehtävänä on tuottaa, koostaa ja eritellä tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta ilmastopolitiikan suunnittelua, toimeenpanoa, seurantaa ja päätöksentekoa varten. Näitä tehtäviä varten ilmastopaneeli antaa lausuntoja ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvistä ilmastopolitiikan asiakirjoista. Ilmastopaneeli voi tuottaa myös muita selvityksiä ja materiaaleja, joista se viestii tarpeen mukaan yleisölle ja päätöksentekijöille. Suomen ilmastopaneelin jäsenelle voidaan maksaa tehtävän hoitamisesta kohtuullinen palkkio.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmastopaneelin tehtävistä, kokoonpanosta ja muista ilmastopaneelin toimintaa koskevista menettelyistä sekä jäsenten valinnasta, toimikaudesta ja palkkioista.

Uusi ilmastopaneeli aloittaa 1.1.2024. Asettamista valmistellaan.

Ilmastopaneeli tarjoaa kustannustehokkaasti tietopohjaa päätöksentekijöille niin kansallisissa kuin EU-tason kysymyksissä. Vuodesta 2020 syksyyn 2023 mennessä paneeli tuotti 22 hankejulkaisua (ml. tiivistelmät ja politiikkasuositukset) ja 118 lausuntoa (ml. esitykset).

Paneelin vuosibudjetti on vakiintunut ja on kohtuullisella tasolla. Nykytason perusteella kustannukset vuositasolla ovat seuraavat:

- Sihteeristön kustannukset (koordinaattori, viestintä, kaksi tiedesihteeriä): n. 300 000 – 350 000 euroa/vuosi.
- Vuosipalkkiot yhteensä n. 90 000 euroa/vuosi: jäsen 5 000 euroa/vuosi, vpj 7 000 euroa/vuosi, pj 10 000 euroa/vuosi (asetuksen säätämät)
- Hankkeet: n. 300 000 – 400 000 euroa/vuosi; mukana yliopistoja ja tutkimuslaitoksia.

Luontopaneelin toimintaan on tarkoitus osoittaa rahoitusta momentilta 35.10.21 (Eräät luonnonsuojelun menot) vuosittain n. 400 000 euroa. Rahoitus käytetään luontopaneelin selvityshankkeisiin, joilla tuetaan luonnon monimuotoisuutta koskevien politiikkatoimien suunnittelua, toimeenpanoa, seurantaa ja päätöksentekoa. Lisäksi rahoituksella katetaan paneelin jäsenten palkkiot ja luontopaneelin työtä tukevan tiedesihteeristön toiminta.

4) Hiilinielujen kokonaisuus – tekniset nielut vs. metsien hakkuutaso

Maankäyttösektorin nielu on edellisen hallituksen ajalta alijäämäinen tavoitteeseen nähden ja koko vuosien 2021–2025 maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsätaloussektorin (LULUCF)

tarkastelujakso tulee jäämään tavoitteesta. Sen sijaan tulevien vuosien osalta voidaan suuntaa kääntää. Hallitus on sitoutunut jatkamaan maankäyttösektorin hiilinieluja vahvistavia toimia. Meidän tulee kuroa umpeen LULUCF-asetuksen mukaista takamatkaa mm. päivittämällä metsähoitosuosituksia tukemaan yhä paremmin metsien ja hiilinielujen kasvua. Kiertoaikoja tulee pidentää maltillisesti ja puuttua liian voimakkaisiin harvennushakkuisiin. Metsän uudistumisvauhtia voidaan parantaa ja lisäksi arvioimme maankäytön muutosmaksun käyttöönottoa.

Teknisiä nieluja voi syntyä, kun otetaan talteen hiilidioksidia teknisillä menetelmillä joko suoraan ilmakehästä tai tehtaiden ja laitosten piipuista tulevista savukaasuista ja varastoidaan talteenotettu hiilidioksidi geologisesti tai käytetään se pitkäikäiseen tuotteeseen. Ilmaston näkökulmasta voidaan puhua negatiivisesta päästöstä, kun varastointi on pysyvää. Ilmastovaikutus on neutraali, jos ilmakehästä tai biomassan käytöstä talteenotettua hiilidioksidia käytetään lyhytkestoiseen tuotteeseen ja se vapautuu ilmakehään. VN TEAS -hankkeessa *Hiilidioksidin käyttö ja poisto* esitetyn arvion mukaan teollisuuden ja energiantuotannon bioperäiset päästöt olivat Suomessa noin 24 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (milj. t CO2-ekv.) vuonna 2020. Käytännössä toteutettavissa oleva bioperäisen hiilidioksidin talteenottopotentiaali on kuitenkin tätä jonkin verran pienempi teknisistä ja taloudellisista syistä.

Ilmastopaneeli kokoaa parhaillaan tutkimustietoa teknisten hiilinielujen tarkemmasta, realistisesta käyttöönottopotentiaalista, aikatauluista ja kustannuksista Suomessa keskittyen bioperäisen hiilidioksidin teollisiin lähteisiin. Hallitusohjelman määräaikaisessa investointiohjelmassa *Puhtaan energian Suomi* kärkihankkeille varattu 160 miljoonaa euroa kohdistetaan erityisesti teknisiin nieluihin. Työ- ja elinkeinoministeriö on tarkastelemassa vaihtoehtoja em. kärkihankerahan kohdistamiselle. Tulemme tarvitsemaan niin luontaisia kuin teknisiäkin nieluja ja erityisesti biogeenisen hiilidioksidin osalta meillä on Suomessa myös erityisiä mahdollisuuksia sen hyödyntämiselle fossiilisten korvaamisessa.

5) Näkemys metsäteollisuuden esittämästä tilannekuvasta, jonka mukaan metsähakkuiden määrä on kestävällä pohjalla

Metsätalouden kestävyyttä voidaan arvioida erilaisista näkökulmista. Hakkuumäärät ovat ylittäneet vuosina 2016–2022 kuuden maakunnan alueella LUKE:n arvion suurimmasta ylläpidettävissä olevasta teknillistaloudellisesta hakkuukertymästä (ks. kuva). Vuonna 2022 Pohjois-Suomen eteläpuolisen alueen hakkuupotentiaalin säilyttävästä kestävästä hakkuukertymästä hyödynnettiin 98 %, joten hakkuumäärät ylittivät kestävyyden rajat edellisen kuuden maakunnan lisäksi Satakunnan ja Pohjois-Savon maakunnan alueella. Metsätalouden näkökulmasta puuntuotannon potentiaali on Pohjois-Suomessa, koska kolmen pohjoisimman maakunnan alueella on hakattu arvioidusta tasosta keskimäärin 76 prosenttia. Vaikka hakkuumäärät ovat kansallisella tasolla olleet potentiaalia alhaisempia, paikallisella ja alueellisella tasolla kestävä hakkuumäärä on ylitetty useiden maakuntien alueella. Hakkuiden kestävyyttä voitaisiin arvioida myös toimenpiteiden kestävyydellä, mutta yhteenvedossa on toimeksiannon mukaisesti keskitytty ainoastaan hakkuumääriin eikä toteuttamistapoihin. Metsänomistajan etu on huolehtia, että hakkuut tehdään vähintään puuntuotannollisesti kestävästi.

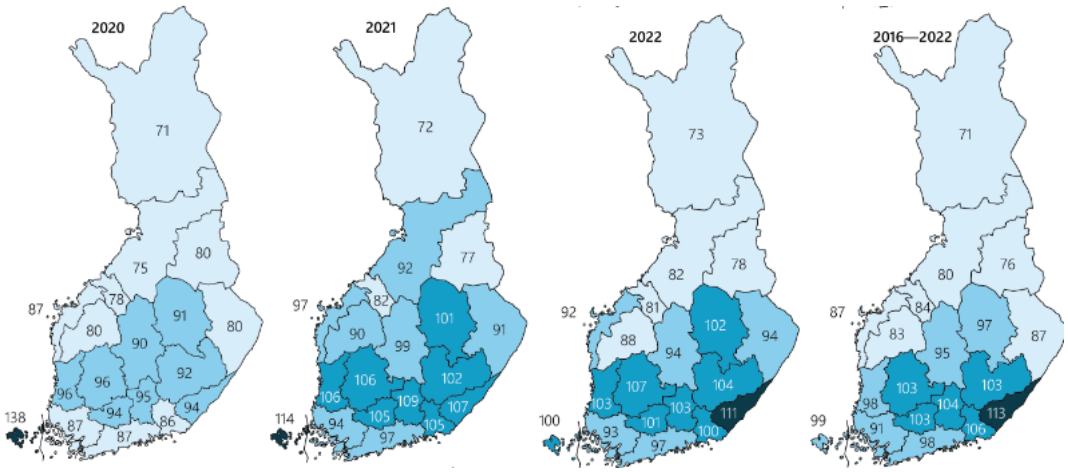

Kuva 1. Toteutuneen hakkuukertymän osuus suurimmasta ylläpidettävissä olevasta hakkuukertymäarviosta 2016–2025, %

Hallitusohjelmassa todetaan: ”Toimista huolimatta Suomi ei kuitenkaan tule saavuttamaan kaudelle 2021–2025 asetettuja hiilinielutavoitteita”. Ko. kohdassa viitataan EU LULUCF-asetuksen velvoitteisiin. Maankäyttösektorin päästöt ylittivät vuonna 2021 poistumat 0,5 milj. t CO2-ekv., eli sektorin hiilivarastot pienenivät. Metsämaa oli -8,32 ja puutuotteet -3,65 milj. t CO2-ekv. nielu, mutta ne eivät riittäneet kompensoimaan muiden maankäyttöluokkien päästöjä. Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan tähän kehitykseen ovat johtaneet ennen kaikkea korkeat hakkuumäärät, Valtakunnan metsien 13. inventoinnin eli VMI13:n tuloksista ilmi käynyt puuston kasvun hidastuminen, turvemaiden kasvaneet päästöt sekä voimakkaat harvennushakkuut.

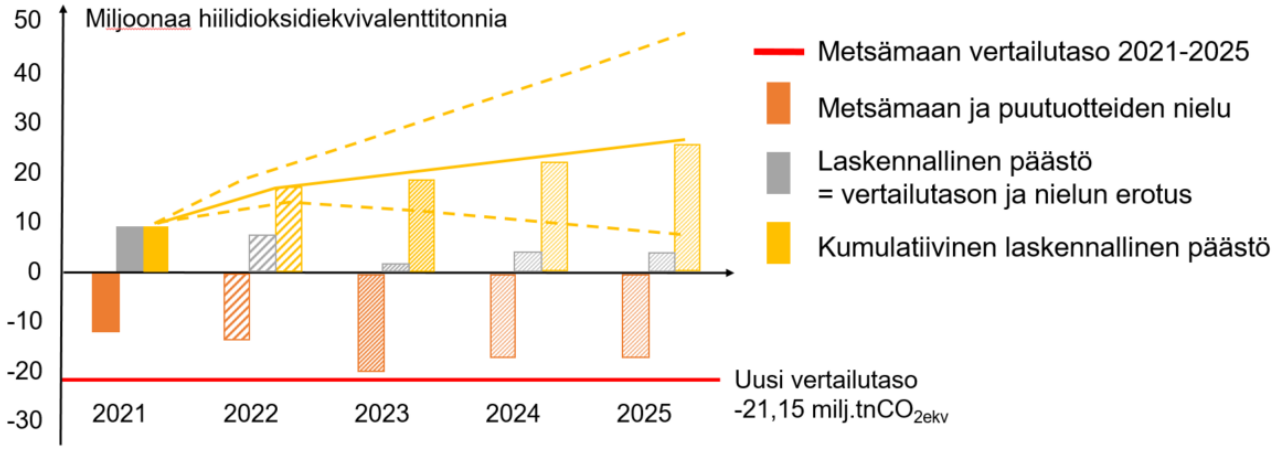

Kuva 2. Maankäyttösektorin laskennallinen päästö/nielukehitys, kun huomioidaan LUKEn päivittämä vertailutasoarvio ja oletetaan muiden maankäyttöluokkien olevan laskennallisesti neutraaleja (ei päästöjä/nielua). Vuoden 2021 toteutunut nielu on Kasvihuonekaasuinventaarion KHKI:n raportoima, vuoden 2022 on pikaennakko, vuoden 2023 hakkuisiin perustuva arvio ja vuoden 2024 nielu perustuu

metsäsektorin suhdannekatsaukseen. Vuodelle 2025 on käytetty samaa nieluarviota kuin vuodelle 2024. Katkoviivat kuvaavat lukuihin liittyvää epävarmuutta.

Metsähakkuiden määrän kestävyyttä tarkastellessa on huomioitava kestävyyden eri ulottuvuudet. Tarvitsemme uusiutuvaa raaka-ainetta korvaamaan fossiilisia. Joka tapauksessa tarvitsemme aktiivisia toimia metsissämme. Oikea-aikainen metsänhoito parantaa metsien kasvukykyä ja siten hiilensidontaa. Lisäksi on yhä paremmin huomioitava laadukas metsäluonnonhoito sekä sopivien metsänkasvatusmenetelmien käyttö eri kohteissa, jolloin saamme vahvistettua etenkin turvemaiden nieluja.

6) Kuinka asuinalueiden kehittämiseen ja segregaation ehkäisemiseen vastataan tilanteessa, jossa mm. lähiöohjelman erillinen rahoitus poistuu?

Lähiöohjelman ohjelmakausi oli 2020–2022 eli se loppui jo edellisen hallituksen aikana. Segregaation torjunta ja lähiöiden kehittäminen on tärkeä teema Orpon hallitukselle. Ympäristöministerin tontilla tärkeä työkalu tähän ovat maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset. Segregaation ehkäiseminen on hallitusohjelmassakin mainittu MAL-sopimusten yhdeksi tavoitteeksi.

Konkreettisesti lähiöihin panostaminen MAL-sopimusten kautta voisi tarkoittaa esimerkiksi panostuksia lähiöiden joukkoliikenneyhteyksien kehittämiseen ja juna- ja metroasemien viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseen. MAL-sopimuksissa ovat mukana Helsingin, Oulun, Tampereen, Turun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseudut, ja niiden alueella asuu noin 55 prosenttia Suomen asukkaista. Sopimusneuvottelut ovat käynnistyneet syksyn aikana. MAL-sopimuksin pyritään varmistamaan riittävä tontti- ja asuntotarjonta kaupunkiseuduilla, ja sitä kautta hillitsemään asumisen kallistumista ja vuokrien nousua, jotka osaltaan ovat segregaatiokehityksen taustalla.

Merkittävä osa segregaation torjunnan työkaluista on kaupunkien käsissä. Tarvitaan segregaation huomioimista kaupunkikehittämisessä ja eriyttävän kehityksen hillitsemistä huolehtimalla asuinalueiden viihtyisyydestä ja toiminnallisesta monipuolisuudesta sekä panostamalla kaupunkikehittämisen strategisuuteen, sisäiseen yhteistyöhön ja tiedolla johtamiseen. YM levittää kaupunkien tueksi Lähiöohjelmassa saatuja oppeja ja tuloksia erilaisin viestinnällisin keinoin.

Asuntopolitiikan lisäksi segregaatiota ehkäistään ja lähiöiden tilannetta monella muullakin hallinnonalalla, erityisen merkittävänä opetussektori. Tämä on OKM:n alaa, mutta segregaation torjunnan yhteydessä on mainittava, että perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen ehdotetaan 50 milj. euron lisäystä. Määrärahalisäys kohdistetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Näin vahvistetaan koulutuksen tasa-arvoa ja koulurauhaa sekä parannetaan oppimisen edellytyksiä erityisesti niillä alueilla, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Toimilla tuetaan erityisesti perustaitojen oppimista ja varmistetaan jokaiselle lapselle ja nuorelle riittävät perustaidot pärjätä toisella asteella.

7) Näkemys asuntopolitiikan toimista ja rahoituksesta nykyisessä rakennusalan tilanteessa

Hallitus päätti budjettiriihessä toimista, joilla vastataan rakennusalan vaikeaan suhdannetilanteeseen. Toimillaan hallitus pyrkii ehkäisemään pidempiaikaisia häiriöitä asuntotuotantoon tai asuntomarkkinoihin. Hallitus seuraa rakennusalan matalasuhdanteen vaikutuksia myös muihin toimialoihin.

Kohtuuhintaisen ARA-tuotannon kohteita pyritään saamaan tänä ja ensi vuonna enemmän liikkeelle kuin esimerkiksi vuonna 2022. Lyhyiden ja pitkien korkotukilainavaltuuksien käyttö yhdistetään. Korkotukivaltuuden määrä on yli 1,9 miljardia euroa tälle vuodelle ja se säilytetään riittävällä tasolla (1,5 mrd. euroa) myös ensi vuoden aikana. Myös asumisoikeusasuntojen rakentaminen saa lisäaikaa ensi vuoden loppuun asti.

Markkinahintaisten asuntojen osalta keskeistä on hallituksen työllisyyttä kohentavat toimet ja veronalennukset. Kun ostovoima kasvaa, se tukee myös asuntomarkkinoiden kysyntää ja rakennusalan elpymistä. Hallituksen tavoitteena on saada MAL-neuvottelut kaupunkien kanssa etenemään nopeasti, jotta kaupungit voisivat hyödyntää matalasuhdannetta ja sen tuomaa kustannustasoa omassa rakentamisessaan.

Pidemmällä tähtäimellä kiinteistö- ja rakennusalaa helpottaa sääntelyn ja kaavoituksen sujuvoittaminen. Esimerkiksi julkisen ja yksityisen sektorin yhteistä kumppanuuskaavoitusta tullaan edistämään. Tämän lisäksi ympäristöluvituksen kehittämisellä on merkittävä yhteys rakennetun ympäristön kokonaisuuteen ja rakennusalan elpymiseen.

8) Erityisryhmien investointiavustukset ja niiden riittävyys

Erityisryhmien, kuten opiskelijoiden ja senioriasuntojen investointiavustusten leikkausta on loivennettu 20 milj. eurolla ensi vuoden aikana, jolloin voidaan vastata erityisryhmien tarpeeseen ja samalla vastata rakennusalan heikkoon suhdanteeseen. Väestön ikääntyessä tarpeet erityisesti ikääntyneen väestön asumiseen tulevat kasvamaan. Tällä hetkellä ARAan käsittelyjonossa on erityisesti ikäihmisten asumisen kohteita, joiden hakemusmäärät ovat kasvaneet hyvinvointialueiden aloituksen myötä.

9) Näkemys asuntorahaston tulevaisuudesta linjattujen talousarviosiirtojen jälkeen. Voiko toiminta jatkua nykytasoisena?

Asuntorahastolla taseen loppusumma oli vuoden 2022 lopussa 5 605 milj. euroa. Taseen loppusumma pieneni edellisestä vuodesta 183 milj. euroa. Ylimääräisen talousarviosiirron vaikutus rahastoon on merkittävä, mutta toistaiseksi rahastolla on mahdollisuus jakaa edelleen avustuksia ja maksaa korkotukia. Maksettujen korkotukien määrä kasvaa voimakkaasti jo tämän vuoden aikana ja riippuen tulevasta korkotasosta myös tulevina vuosina. Tällä ja talousarviosiirroilla on vaikutusta rahaston tulevaisuuteen pidemmällä aikavälillä ja rahaston varat tulevat vähenemään.

Markus Lahtisen johtama tutkijatyöryhmä selvittää parhaillaan valtion asuntorahaston tulevaisuutta. Työryhmän työ valmistuu kevään aikana.

10) Aso-asuntojen tukemisen poistumisen tuomat vaikutukset. Tuleeko jotain tilalle?

Uusien valtion tukemien asumisoikeusasuntojen rakentaminen sai rakennusalan vaikeasta suhdannetilanteesta johtuen lisäaikaa ensi vuoden loppuun. ASO-asuntojen tukemisen poistumisen myötä asuntotuotantotarpeeseen vastataan vapaarahoitteisella asuntotarjonnan edistämisellä ja monipuolisella vuokra-asuntotuotannolla. Asuntotuotannon ja asuntomarkkinoiden kannalta keskeistä on hallituksen työllisyyttä kohentavat toimet ja veronalennukset. Esimerkiksi ostovoiman kasvaminen ja varainsiirtoveron laskeminen tukevat myös asuntomarkkinoiden kysyntää ja rakennusalan elpymistä tulevina vuosina.

Tällä hetkellä työtään tekee hallitusohjelmakirjaukseen perustuen tutkijatyöryhmä, jonka tehtävänä on pohtia valtion tukeman asuntotuotannon tulevaisuutta mm. työvoiman liikkuvuuden, segregaation torjunnan ja julkisen talouden kestävyyden näkökulmista. Heidän toimeksiantonaan on pohtia rohkeasti ja ennakkoluulottomasti sitä, millaisista palikoista muodostuu 2020-luvun tarpeisiin vastaava valtion tukema asuntotuotanto. Heitä on pyydetty pohtimaan myös sitä, tarvitaanko valtion tukemalle ASO-rakentamiselle korvaajaa vai riittääkö monipuolinen vuokra- ja omistusasuntotuotanto. Linjaukset jatkotoimista tehdään keväällä työryhmän työn valmistuttua.

11) Ensiasunnon ostajien asema (myös ASP-kokonaisuus huomioiden)

Ensiasunnon ostajien aseman voi arvioida olevan nykyisessä asuntomarkkinoiden tilanteessa hyvällä tasolla. Markkinoilla on paljon tarjontaa, hinnat ovat alentuneet ja ASP-lainojen korkotuesta on nousseen korkotason myötä hyötyä ensiasunnon ostajille. ASP-lainojen enimmäismääriä korotetaan ja kaksi henkilöä saa nykyisellään jo puolitoistakertaisen määrän lainaa. Tämä mahdollistaa aikaisempaa paremmin tarpeita vastaavien asuntojen hankinnan esimerkiksi lapsiperheille.

12) Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi hallinnonalan osalta

A) 35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot (smr 2 v) – siirto momenttien välillä

REPower-tutkimushankkeen rahoitusosuuksien siirto toteuttajille:

- momentille 32.01.49 Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan: 1 380 000 euroa
- momentille 35.01.04 Syken toimintamenot. Määrärahaan sisältyy GTK:n osuus, jota Syke hallinnoi: 4 020 000 euroa

B) 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot (smr 3 v) – tekstimuutos

Luonnonsuojelulain (9/2023) 10 §:n mukaisesti Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii CITES-asetuksessa tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena. CITES-asetuksella tarkoitetaan neuvoston asetusta (EY) N:o 338/97, jonka 13 artiklan mukaisesti kunkin jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi tieteellinen viranomainen, jolla on tarvittava pätevyys ja jolla on selkeästi muista nimetyistä hallintoviranomaisista erillään olevat tehtävät. Lisääntyneiden CITES-asetuksen mukaisten tieteellisen viranomaisen tehtävien asianmukainen hoitaminen

edellyttää rahoitusta ympäristöministeriöltä. Määrärahan käyttötarkoitusta on tarpeen tarkentaa niin, että tieteellisen viranomaisen tehtävät mainitaan: Lisätään määrärahaan käyttöoikeus EU:n CITES-asetuksen edellyttämiin kansallisen tieteellisen viranomaisen tehtäviin.

C) 35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (smr 3 v) – siirto momenttien välillä

Siirretään määrärahaa 1 000 000 euroa momentilta 35.10.61 momentille 35.10.23, koska vuoden 2024 määrärahoista tullaan rahoittamaan myös muita kuin avustuksilla tuettavia hankekokonaisuuksia, etenkin Saaristomeren alueella.

D) 35.20.33 Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (smr 3 v) – uusi lisäysesitys

Esitys: 3 650 000 euroa

Momentti lisätään talousarvioesitykseen. Määrärahaa saa käyttää hallitusohjelman mukaisen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävän ohjelman toteuttamiseen.

Selvitysosa: Hallitus käynnistää ohjelman pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Toimenpiteitä kohdistetaan heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten asumisen turvaamiseen ja asunnottomuuden poistamiseen.

Lisäksi momentille 35.01.01 YM:n toimintamenoihin kohdennetaan ohjelmarahoituksesta 350 000 euroa hankkeen kulutusmenoihin (3 htv ja ohjelman toteuttamiseen liittyvät hankinnat).

13) Hallinnonalan kipupisteet talousarvioesityksessä

- Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttaminen luontokadon pysäyttämiseksi ja vesistöjen ja Saaristomeren suojelemiseksi nykyisellä määrärahatasolla on haasteellista.
- Maaperänsuojelun ja pilaantuneiden alueiden kunnostus: Riskienhallinnan hankkeiden toteuttamiseen niukat määrärahat, erityisesti käytöstä poistetut kaivannaisjätealueet
- Toimintamenosäästöt ja –siirrot:
    - Tuottavuussäästö kehyskaudella yhteensä 10,7 milj. euroa, kohdistuu pääosin toimintamenoihin.
    - Hallitusohjelmaan sisältyvä toimintamenosiirto valtioneuvoston yhteisiin toimintamenoihin, 0,5 milj. euroa (pysyvä siirto kehyksessä).
- ELY-keskusten valvonnan voimavarat: erityisesti 5 ELY-keskusta on esittänyt YM:lle rahoitustarpeen valvontatoiminnan hoitoon (yht. 400 000 euroa, 2024), perusrahoitus TEM:n pääluokassa.